

Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol

Sammanfattning

Länsstyrelsen Värmland (fortsättningsvis Länsstyrelsen) tillstyrker Förenklingsrådets förslag till ändringar i alkohollagen (2010:1622) för att förbättra möjligheterna för berörda företagare. Länsstyrelsen ser att detta ligger i linje med regeringens inriktning och att det kan innebära förenklingar för företagare. Det behöver dock betonas att det finns sociala risker med Förenklingsrådets förslag i form av ökad alkoholkonsumtion och därmed sammanhängande folkhälsoutmaningar. Om förslaget genomförs bör det därför ske i kombination med åtgärder som stärker möjligheterna för tillståndsmyndigheterna att förebygga olägenheter ur ordnings-, nykterhets- och folkhälsosynpunkt, i syfte att upprätthålla en fortsatt folkhälsoorienterad alkoholpolitik.

Länsstyrelsen lämnar följande synpunkter.

Företagande och regelförenkling

Länsstyrelsen bedömer att Förenklingsrådets förslag medför avsevärda förenklingar och därmed kostnadsbesparingar för restauranger. Detta ökar möjligheterna för tillväxt inom branschen genom att företagen bland annat ges större frihet att själva bestämma om mat ska serveras, vilket utbud som ska erbjudas och när den ska serveras.

Länsstyrelsen delar bedömningen att förslagen kan förväntas resultera i en positiv inverkan på branschens utveckling och tillväxt som helhet och därmed bidra till att skapa fler arbetstillfällen.

2026-01-12

Folkhälsa och sociala aspekter

Alkoholkonsumtion

Länsstyrelsen konstaterar att matkravet historiskt haft en tydlig alkoholpolitisk funktion med koppling till att sänka den allmänna berusningsgraden i restaurangmiljö, något som också är väl dokumenterat i forskningen.

Det finns risk för ökad alkoholkonsumtion i och med förslaget. Alkohol är en riskfaktor för flera sjukdomar och alkoholkonsumtion ger också en rad negativa konsekvenser ur ett socialt perspektiv. Detta innefattar påverkan på barn och unga där vuxnas problematiska alkoholkonsumtion kan leda till negativa konsekvenser på barns hälsa, utveckling och vardag på både kort och lång sikt. Vidare vet vi att det är vanligt att gärningspersonen är berusad vid våldsbrott såsom misshandel, hot, sexualbrott och rån.

Samtidigt ska det lyftas fram att en liknande reform som genomfördes i Finland 2018 inte innebar ökad alkoholkonsumtion på restauranger, trots att fler serveringsställen öppnade. Totalkonsumtionen i samhället fortsatte minska. Det finns dock bestämmelser i Finland som skiljer sig från förevarande förslag om att avskaffa matkrav. Hur en sådan här reform kommer att te sig i en svensk kontext är därmed svårt att uttala sig om med säkerhet utan djupare analys.

Det är idag med gällande lagstiftning extremt få serveringstillstånd som nekas på grund av sociala lämplighetsskäl, och därför innebär det hinder som kravet på ett fullt restaurangkök i praktiken en barriär mot många verksamheter som kan tänkas vilja ha servering av alkohol.

Av Folkhälsomyndighetens register över företag med tillstånd att sälja tobaksprodukter framgår att tillstånd beviljats mekaniska verkstäder, kiosker, bensinstationer och campingverksamheter. Om liknande typer av verksamheter ges möjlighet att servera alkoholdrycker innebär det en påtaglig förskjutning av var och i vilka miljöer alkohol finns tillgängligt i samhället.

Konsekvenser för tillsyn

Länsstyrelsen vill lyfta att ett avskaffande av strukturella och objektiva krav i lagstiftningen förskjuter en större del av ansvaret till

2026-01-12

tillsynsmyndigheter genom att det kräver mer bedömning i varje enskilt fall. Det innebär generellt mer resurskrävande arbete och belastning på kommunerna, behov av ökad tillsyn och större behov av råd, stöd och rättslig vägledning. Det innebär att även länsstyrelsernas uppgifter inom området utökas.

Sammantaget innebär detta ett ökat behov av kompetensutveckling, tydligare vägledning och förstärkta resurser på kommunal nivå, vilket även påverkar länsstyrelsernas ansvar för uppföljning, samordning och stöd.

I nuvarande alkohollag knyts ytan där alkohol får serveras, serveringsytan, till matkravet, genom att serveringsytan endast får finnas i anslutning till beredningsköket. Uteserveringar måste i sin tur finnas i anslutning till serveringsytan inomhus. Med ett slopat matkrav förändras alltså begreppet serveringsyta. Förenklingsrådet betonar detta som en fördel med lagändringen. Serveringsyta kan då vara vilken yta som helst som är någorlunda överblickbar för tillståndshavaren, som fortsatt har ansvar för ordning och nykterhet på serveringsytan.

Länsstyrelsen vill särskilt lyfta 8 kap. 17 § alkohollagen som ger tillståndsgivande myndighet (kommunen) rätt att avslå ansökan om serveringstillstånd för alkohol på grund av serveringsställets belägenhet eller av andra skäl som kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

8 kap. 17 § alkohollagen används i praktiken mycket sällan men kan i och med ett avskaffande av strukturella krav bli mer aktuell för tillståndsprövningen.

Mot denna bakgrund anser Länsstyrelsen att ett avskaffande av matkravet bör kombineras med:

- En översyn av 8 kap. 17 § alkohollagen i syfte att stärka den praktiska tillämpbarheten.
- Stärkt och förtydligad vägledning till kommunerna i fråga om tillståndsprövning och tillsyn.
- Tillskjutande av resurser till tillämpande myndigheter.

2026-01-12

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Georg Andrén med handläggare Per Larsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också tf. länsråd Cecilia Tisell, avdelningschef Tomas Sahlström, enhetschef Beatrice Högå och rättschef Ingela Alverfors deltagit.

Enheten Regional utveckling har deltagit i framtagandet av yttrandet.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift